

Helena Ůzřrencik: Normalizace české literatury prizmatem teorie literárního pole Pierra Bourdieu
(posudek vedoucího práce)

Předložená práce spadá do soudobého produktivního trendu, který rozvíjí a domýšlí koncept literárního pole a s ním souvisejících kategorií francouzského sociologa literatury Pierra Bourdieu. Helena Ůzřrencik tento koncept s porozuměním přečetla a aplikuje, ale i modifikuje jej na materiál české literární produkce období tzv. normalizace. V tomto ohledu se sluší připomenout, že kromě Bourdieua vstřebává i polemické či modifikační reakce na Bourdieuovo pojetí, a zároveň prokazuje dostatečnou obeznámenost i se zvoleným materiálem a jeho dosavadní reflexí; v ohledu na tuto reflexi je také logické, že si vybírá především práce vykládající normalizační literaturu a kulturu sociologicky (Josef Alan, Miroslav Petrušek), protože jejich kompatibilita s Bourdieuovým pojetím je pochopitelně znatelnější.

Bourdieu pracuje s literárním polem, které se konstituuje v éře raného kapitalismu, a proto v něm hrají klíčovou roli aspekty tržní, vážící se druhotně na aspekty symbolického kapitálu (sláva, vliv, uznání, společenská ocenění apod.). Česká normalizační kultura je zakotvená v jiném společenském systému; je proto cenné, že práce dostatečně prokazuje univerzálnost Bourdieuova konceptu, ale zároveň také diplomantčinu schopnost modifikovat a jinak koncipovat to, co je specifické pro kulturu totalitního typu. Byť práce směřuje k interpretaci *Muk obraznosti* Vladimíra Párala a *Dlouhých dnů* Jiřího Švejdy jako dvou případových studií, které vytvářejí analogii k Bourdieuovu výkladu Flaubertovy *Citové výchovy*, její jádro spočívá v souhrnné analýze literárního života a provozu. Analýza generálního pole moci, strategií vylučování či zaujímání pozic i výklad režimu omezené produkce vytváří propojený celek, který není jen inovovaným pojmenováním obecně známých rysů. Byť z logických důvodů nejde o primární výzkum a autorka vesměs pracuje s již publikovanými výkladovými modely, výsledný celek je originální a nedokládá jen aplikovatelnost Bourdieuova konceptu, ale nově objasňuje a do jiných souvislostí vkládá výrazné projevy české normalizační literatury. Především výkladový leitmotiv refrakce (tedy překladu události, která se odehraje mimo literární pole, do jeho logiky) se ukazuje jako velice nosný a produktivní termín, s jehož pomocí lze postihnout celou škálu různorodých rysů dobového literárního a kulturního života. Ocenit je myslím třeba také fakt, že autorka se dostatečně věnuje i Bourdieuovu pojmu habitus, který postihuje subjektivní způsoby chování jednotlivých aktérů pole; tento aspekt jeho konceptu bývá dosti často zanedbáván a práce Bourdieuem inspirované se věnují právě jen strukturaci pole a pozic v něm jako objektivizovaných entit, podobných polím na herní šachovnici.

Jako vedoucí práce musím konstatovat, že práce i finální verzi obsahuje ještě určité množství jazykových, stylizačních a grafických nedodělků, které nijak nedevalvují její kvalitu, ale zbytečně devalvují její vyznění; finální redakce by textu bývala prospěla. Tato výtka má nicméně jen zcela dílčí charakter a týká se pouze „formálního“ vyznění výsledného textu.

Práce jako celek se mi jeví jako původní, prokazující schopnosti autorky zvládnout jak poměrně složitou oblast literární teorie, tak i dobový literárněhistorický materiál, ale jeví se mi také jako přínosná pro obor, protože se vydala dosud neprozkoumanou cestou a na této cestě našla celou řadu přínosných výkladových postřehů a závěrů. Proto práci **doporučuji k obhajobě**.

V Praze dne 9. 9. 2013

Prof. PhDr. Petr Bělek, CSc.